

Мовчан Д. А.,

курсант 1-го курсу, факультету №1 (група Ф-1-16-3) ХНУВС

Науковий керівник: Кріцак Іван Васильович,

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС,

кандидат юридичних наук

Соборність як багатовимірне поняття

Соборність була і досі залишається предметом багатьох дискусій. Це поняття вміщує у собі комплекс складових, що умовно можна поділити на два більш загальні стани: соборність просторову, тобто територіальну, що передбачає єдність усіх етнічних земель у складі однієї держави, та соборність духовну, що передбачає не лише єдність Церкви, а й ідеологічну та національну єдність громадян.

У сучасному розумінні «соборність» є багатовимірним поняттям. Соборність - це історичний здобуток окремого етносу, його територіальна, національно-культурна, ідеологічна та духовна єдність.

Вперше поняття соборності ввів один із фундаторів слов'янофільства російський християнський філософ О. Хом'яков у середині XIX ст. Він стверджував, що соборність є специфічною характеристикою, яка відображала єдність Церкви, єдність православ'я, тобто духовної соборності - те, що об'єднує увесь руський народ. Поняття «соборність» походить від поняття «собор», що означає духовну спільність територіальної громади, яку об'єднує віра в Бога, тобто соборність будь-якої держави повинна триматися на національній ідеї, спільності інтересів усієї громади.

Явище та ідея соборності подібна до «молодої революції» - так само швидко «згасає», як і «спалахує», вже набувши певної реальності, та врешті-решт на довгі роки залишається лише ідеєю й символом єднання людей, що з часом перетворюється на мету. Саме через це соборність можна розглядати і як просто стан держави, і як символ та принцип, до якого люди прагнуть, який є невід'ємною складовою побудови нової держави.

Проблема соборності посідає далеко не останнє місце серед інших наукових проблем. Вітчизняний історик О. Реєнт зауважує: «Дана проблема вийшла за межі суто академічної і набула виразних практичних обрисів, потребує уваги не лише істориків та політологів, а й правознавців, соціологів, демографів, економістів, культурологів тощо». Окремі держави може бути притаманна, наприклад, лише територіальна соборність, а духовна - відсутня. Через це дуже складно вберегти таку державу, а створити нову – ще складніше.

В українському контексті, першим поняття «соборність» визначив історик та визначний політичний діяч України М. Грушевський у своїй праці «Галичина і Україна».

Ще на початку історії української державності, за часів перших князів, Київській Русі була притаманна цілісність, неподільність, політика

«збирання земель», єдність населення з територією та особливе усвідомлення особистої належності до об'єднаної держави.

Надзвичай прорив до національної державності було зроблено під час національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. під проводом Б. Хмельницького. Нарешті, після довготривалої паузи, українці знайшли національну ідею, яка стала потужною рушійною силою повстання. Всеукраїнське повстання стало таким символом волевиявлення та прагнення до справедливості, що ця ідея й сьогодні має сильний вплив на українців.

Посилили національну свідомість у XX ст. діяльність таких видатних геніїв та просвітителів як Т. Шевченко, Л. Українка, І. Франко та ін. Видатний український політичний діяч, В. Винниченко писав: «Розбурхане національне чуття стало кристалізуватись і формуватись у виразні домагання. З усіх кінців України посипались протести проти поділу єдиного народу, проти шматування національного тіла. Клич єдиної, неподільної України залунав по всій українській землі,єднав усіх, збивав до одного цілого навіть ті елементи, які до того часу були байдужими до національного відродження».

Великими історичними подіями стали Акт соборності УНР і ЗУНР 1919 р., що став офіційною заявою про створення великої, єдиної й незалежної держави – України. Новим та мабуть вирішальним кроком у реалізації майбутньої незалежності стало завершення процесу формування нових кордонів після завершення Другої Світової війни 1939-1945 рр., а через деякий час і передання до складу України Кримської області у 1954 р. Усі ці події стали важливим підґрунтям для подальшої реалізації ідеї соборності у правовому закріпленні Акту проголошення незалежності України 1991 р. та Конституції 1996 р., бо вперше за багатовікову історію після розпаду Київської Русі більша частина етнічних українських земель була об'єднана у складі однієї незалежної, суверенної, демократичної, правової та соціальної держави.

Як стверджує І. Гошуляк, «державотворча роль ідеї соборності не лише не зменшується, а, навпаки, як свідчить сучасний досвід, ще більше зростає». Соборність є головним фактором, який впливає на збереження територіальної цілісності країни та єдності її регіонів.

Хоча зі здобуттям Україною незалежності 1 грудня 1991 р. було проведено Всеукраїнський референдум, на якому 90% українців висловили свою згоду щодо утворення власної держави, нажалі здобути духовного єднання не вийшло.

Таким чином поняття «соборність» охоплює багато вимірів, які лише посилюють один одного. Соборність є невід'ємною складовою кожної розвиненої держави, яка підтримує в ній функціонування. Соборності можна досягнути, але лише зусиллями усіх громадян держави, з підтримкою кожної «колони» на якій тримається та сама соборність – просторова, духовна, національно-культурна та ідейна, які лише у тісній взаємодії стануть міцною консолідуючою основою для розбудови розвиненої демократичної, правової та соціальної держави і її подальшого розвитку й процвітання, що поки для нас є недосяжною метою.